

**ПРОГРАМ РАДА
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА НИШ
ЗА 2024. ГОДИНУ**

Ниш, децембар 2023.

ИСТОРИЈСКИ АРХИВ НИШ

директор +381 18 515 608 - тел/факс +381 18 515 609
e-mail: arhivnis@mts.rs - www.arhivnis.rs

Бр. 01/720-23
Ниш, 19.12.2023.

На основу члана 44. став 1. тачка 5. Закона о култури (“Сл.гласник РС”, бр.72/09, 13/16, 30/16-испр, 6/20, 47/21, 78/21 и 76/23), члана 16. став 1. тачка 5. Одлуке о оснивању Историјског архива Ниш („Службени лист Града Ниша”, бр. 2/11 – пречишћен текст, 115/16, 99/20 и 85/21) и члана 35. став 1. тачка 5) Статута Историјског Архива Ниш, Управни одбор Историјског архива Ниш на седници одржаној 19.12.2023. године доноси

ПРОГРАМ РАДА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА НИШ ЗА 2024. ГОДИНУ

ПРАВНИ ОСНОВ

У седамдесет и шест година постојања и рада Историјски архив Ниш је прерастао је у препознатљиву установу чувара времена града Ниша и општина Ражањ, Сокобања, Алексинац, Сврљиг, Мeroшина, Дољевац и Гаџин Хан. Свакодневно даје немерљив допринос очувању драгоцене српске баштине, а тимским радом, уз поштовање свих закона и нормативних аката који регулишу рад архива, задржаће такав тренд, очувати своју позицију и учинити да постане још препознатљивији у читавом региону.

Правни основ за обављање делатности Архива, финансирање и начин организовања утврђени су:

- Законом о култури (Службени гласник РС, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 – испр, 6/2020, 47/2021, 78/2021 и 76/2023)
- Закон о архивској грађи и архивској делатности (Службени гласник РС, бр. 6/2020)
- Законом о културним добрима (Службени гласник РС 71/94, 52/2011 – др. закони, 99/2011 - др. закон, 6/2020 - др. закон и 35/2021 - др. закон и 129/2021 - др. закон)
- Законом о општем управном поступку (Службени гласник РС, бр. 18/2016, 95/2018, 2/2023)
- Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма (Службени гласник РС бр. 89/21)
- Уредба о канцеларијском пословању органа државне управе, Службени гласник Републике Србије, бр. 21/2020, 32/2021, 14/2023
- Уредба о класификацији документарног материјала са роковима чувања (Службени гласник Републике Србије, 14/2023)
- Уредба о критеријумима, мерилима и начину избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе (Службени гласник РС, бр. 105/2016, 112/2017)
- Уредба о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику (Службени гласник Републике Србије, бр. 107/2021; 94/2022)
- Решењем о утврђивању територије архива (Службени гласник РС, бр. 7/96)
- Правилник о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца

архивске грађе и документарног материјала (Службени гласник Републике Србије, бр. 111/2021)

- Правилник о ближим мерама заштите архивске грађе (Службени гласник Републике Србије, бр. 29/2021)

- Правилник о обрасцу архивске књиге и Образац архивске књиге АК (Службени гласник РС, бр. 34/22)

- Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа (Службени гласник Републике Србије, бр. 76/2018)

- Правилник о ближим условима и начину стицања виших стручних звања у архивској делатности (Службени гласник Републике Србије, бр. 97/2021)

- Правилник о условима и начину ревизије архивских фондова и збирки (Службени гласник Републике Србије, бр. 29/2021)

- Правилник о обрасцу и начину коришћења службене легитимације овлашћеног лица за вршење стручног надзора у заштити архивске грађе и документарног материјала ван архива (Службени гласник Републике Србије, бр. 24/2021)

- Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа (Службени гласник Републике Србије, бр. 76/2018)

- Правилником о програму стручних испита у делатности заштите културних добара и начину његовог полагања (Службени гласник РС, бр. 83/20)

- Правилником о ближим условима за почетак рада и обављање делатности установа заштите културних добара (Службени гласник РС, бр. 21/95)

- Правилник о заштити података о личности; Одређено лице за заштиту података о личности (Службени гласник РС, бр. 87/2017)

- Одредбама других закона које се односе на положај и заштиту културних добара

- Међународним конвенцијама и другим документима која се односе на положај и заштиту културних добара

- Етичким кодексом архивиста

- Годишњи програм пословања Историјског архива Ниш

- Статутом Историјског архива Ниш

Шифре делатности Архива су:

9101 – Делатност библиотека и архива

5811 – Издавање књига

5814 – Издавање часописа и периодичних издања

КОНТИНУИТЕТ

У години која је пред нама Историјски архив Ниш наставља са дигитализацијом преосталих црквених матичних књига и остале архивске грађе и документарног материјала. Архивска грађа постаје доступна свима на архивском сајту, што је дуг посао, али је континуиран. Спроводиће се и даље акција бесплатне дигитализације архивске грађе која је у власништву приватних лица, а коју архив жели да трајно сачува и учини доступном истраживачима.

Архивисти настављају рад у јединственом софтверу у Србији за дигитално управљање и чување архивске грађе – АРХИС.

Публикације Историјског архива представљају значајно сведочанство времена, као и вредан документ за истраживаче и научне раднике. У наредној години наставиће се издавање значајног часописа *Пешчаник*, биће приређени каталози који прате изложбе, као и монографске публикације којима ће бити представљен део фонда нишког Архива.

И у 2024. години биће приређене изложбе којима ће се обележити важни датуми и личности.

Са Филозофским факултетом у Нишу биће приређена и реализована изложба о наставницима српског језика који су оставили велики траг у историји Ниша, коју ће пратити каталог.

Са Амбасадом Велике Британије у Београду реализоваћемо пројекат у оквиру кога ће два историчара из Историјског архива Ниш истраживати грађу везану за Српско енглески дом у Лондону, а резултате претраге ћемо представити у оквиру изложбе и каталога до краја марта 2024. године.

Радиће се на сарадњи и размени изложби са другим архивима и сродним институцијама у Републици Србији, БИХ, Бугарској и Републици Македонији. Планиране су изложбе са Државним архивом Бугарске и Државним архивом Северне Македоније, Архивом Републике Српске, Архивом Црне Горе и другима у окружењу. Представиће се највреднија документа и фотографије архива из Лесковца, Врања, Пирота, Прокупља, Неготина и других архива Србије.

У складу са препоруком Завода за заштиту споменика културе Ниш водићемо бригу о згради архива, заменити расвету штедљивим сијалицама у холу Архива, реновирање тоалета, као и набавка рачунара и рачунарске опреме, канцеларијског намештаја и инвертер клима.

Због сталног увећања фондова, расположиви простор у депоима за архивску грађу коју треба да преузме од стваралаца архивске грађе је увек актуелан проблем архива и велики изазов. Радиће се на опремању нових депоа полицама, замени старих полица полицама на електро погон чиме се увећава простор за чување архивске грађе 100%, набавка архивских полица за дапо у Твршави, архивских кутија и микрофилмова, исушивача депоа и стварање још бољих микро услова за чување архивске грађе и документарног материјала.

Историјски архив Ниш ће и ове године конкурисати за средства Министарства културе и Републике Србије, којима ће се реализовати летње радионице за ученике основних школа, опремити део депоа полицама на електро погон – трећа фаза, дигитализовати културну баштину Републике Србије из фондова Архива и друго.

Организација предавања и промоције публикација коришћењем нових информационо-комуникационих технологија, кроз сарадњу са образовним установама како у Граду Нишу тако и шире.

Архивисти Историјског архива Ниш ће и ове године са својим радовима на архивске теме учествовати на стручним скуповима и конференцијама у земљи и иностранству, презентујући рад архива и архивске фондове.

Заштита покретних културних добара-архивске грађе у оквиру утврђеног система заштите и коришћење културних добара и заштите друштвених интереса у овој области остаје приоритет Архива. Наставља се стручни надзор на архивирању и чувању документарног материјала тамо где он настаје – у јавној управи, привредним, културним, образовним и свим другим организацијама и институцијама, без обзира на облик својине. Вршиће се излучивање безвредног документарног материјала коме је рок чувања истекао.

Планирана је набавка и обнављање библиотечког фонда, куповина приступа електронским стручним публикацијама.

Као и до сада, Архив ће бити на услузи корисницима архивске грађе и библиотечког фонда и обезбеђивати им научну подлогу за њихова истраживања. Грађанима ће се и даље обезбеђивати копије докумената са доказном снагом за остваривање њихових грађанских и људских права, а државним органима и друштвеним организацијама обезбеђиваће копије докумената у функцији заштите државних интереса.

Историјски архив Ниш је место где се чувају докази о постојању нашег града и општина за које смо надлежни, као и наших грађана.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

У наредној години планирана је дигитализација преосталих матичних књига цркви са територије над којим је Историјски архива надлежан, а којих има 251 (књиге Ражња, Гашиног Хана и део књига Сокобање и Дољевца). До сада смо дигитализовали 227 књига са територије Ниша, Сврљига, Алексинца и део књига са територије Сокобање и Дољевца.

Дигитализацијом се поред основног значаја, њене заштите од прекомерне употребе, омогућава већа доступност и коришћење архивске грађе, као и информација које поседују архивски документи. Настављамо рад на скенирању и дигитализацији, али уочавамо да се јавља потреба за стручњацима који ће радити на изградњи и одржавању дигиталних збирки.

Дигитализација целокупне архивске грађе поред основног значаја, њене заштите од прекомерне употребе, пружа и мноштво других предности. Између осталог, рад са архивском грађом и информацијама које поседују архивски документи се убрзава и поједностављује. Дигитализацијом се омогућује двосмерно пружање информација – из саме грађе и о архивској грађи.

АРХИВСКИ ПОСАО

Архивски посао је сталан процес кога чини непрекидна комуникација. Управо то одређење комуникацијом подразумева три квалитета: научну озбиљност, морално одређење посла и креативност, без којих успешна комуникација и није могућа. Развој информационих технологија, али и захтеван корисник који тражи ефикасну, убедљиву и корисну информацију, ставили су пред Архив мноштво задатака.

Служба надзора Историјског архива Ниш обићи ће и прегледати, архивску грађу и документарни материјал органа управе и правосуђа, као приоритетних регистратура, код којих се преглед врши сваке године; ствараоце архивске грађе са територије града Ниша и општина: Алексинац, Ражањ, Меровина, Дољевац, Гашин Хан, Сврљиг и Сокобања. Број планираних обилазака је 100 регистратура. Приликом обилазак ствараоцима ће бити пружена стручна помоћ око израде Правилника о канцеларијском пословању, Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања и Архивске књиге. Примењујући прописану процедуру, служба ће давати сагласност на предлоге Правилника и Листе категорија и доносити Решења о уништењу безвредног документарног материјала. Приликом излучивања безвредног документарног материјала, код стваралаца за које је надлежан Државни архив Србије (републичке установе), биће пружена стручна помоћ. Служба надзора ће давати упутства за припрему документарног материјала који ће бити преузет у архив на чување и учествоваће у његовом преузимању. Преузимаће архивску грађу и документарни материјал стваралаца који су престали са радом услед стечаја или ликвидације.

Служба обраде и сређивања наставиће започето архивистичко сређивање фондова. Наставиће се рад на сређивању и дигитализацији збирке фотографија, сређивање збирке Варија, као и формирање и сређивање збирке печата.

Служба техничке заштите, коришћења и презентовања архивске грађе за 2024. годину ће наставити да пружа корисницима тражену документацију и услужује истраживаче, врши пријем нових фондова, усаглашавање са постојећим пописима, њихов смештај у одговарајуће полице и устројавање досијеа истих по архивистичком протоколу; заштиту и одржавање преузетих фондова, као и ревизију фондова. Вршиће се излучивање документарног материјала чији је рок истекао.

Бринућемо о здрављу запослених, па ћемо и у 2024. години обезбедити лекарски преглед свих.

КОНЗЕРВАЦИЈА ПАПИРА

Архивска грађа и документарни материјал током коришћења, као и током чувања, бива изложен различитим штетним факторима. Како највећи део документације чини папир, који је веома осетљив материјал, оштећења су неминовна. Систем заштите документације у Србији организован је тако што је превентивна заштита неправедно маргинализована и запостављена, а са друге стране живимо у времену када је продукција документације енормно велика. Све поменуто довело је до тога да смо данас дужни да чувамо огромну количину документације која је, уз неадекватну превентивну заштиту и перманентно коришћење, у великој мери бива оштећена. Поред тога процес конзервације и рестаурације веома је скуп и дуготрајан. Како у архивима у Србији постоје само 4 лабораторије за конзервацију и рестаурацију документације са укупно 10 запослених, јасно је да је брзина настанка оштећења на документацији неупоредиво већа од брзине конзервације и рестаурације. Овакав систем је неодржив и доводи до нагомилавања оштећене документације, до прогресије већ постојећих оштећења, а у неким случајевима и до потпуног пропадања и губитка овог веома значајног културног добра.

Намеће се закључак да систему заштите документације у Србији потребне су хитне и суштинске промене. Отварањем конзерваторске лабораторије у нишком Архиву, за шта имамо подршку Државног архива Србије, обезбедила би се заштита архивске грађе и документарног материјала како у нишком Архиву тако и у архивима југоистока Србије, па и других заинтересованих институција. На тај начин би Историјски архив Ниш обезбедио и додатне приходе.

У наредној години би у сарадњи са нашим Оснивачем, Државним архивом Србије и Министарством културе РС стварали услове за отварање конзерваторске лабораторије у нишком Архиву.

КОРИСНИК

Као и до сада велику пажњу посветићемо кориснику Историјског архива Ниш. Омогућићемо му да брзо и ефикасно пронађе потребне информације, али и помоћи му да успостави везу између властитог искуства и знања и оног што нуди архивска грађа, да би опет дошао. Задовољан корисник је најбоља реклама Архиву, и то на језику који се далеко чује и лако разуме.

Наставићемо са позивом суграђанима да уступе своју породичну вредну архиву на скенирање исте, уз сталну промоцију значаја чувања архивске грађе. Велику пажњу посветићемо “недосегнутим” корисницима и привући ћемо их разним активностима, програмима и маркетиншким активностима. Планиране су и сталне посете Историјском архиву, да би смо пружили прилику свим грађанима да доживе искуство које “мења живот”.

За нове, будуће кориснике, прикупићемо, сортирати, обрадити, заштитити и сачувати архивске фондове, да би им били доступни у најбољем стању. Политиком очувања архивске колекције се чувају за потомство, са очуваном аутентичношћу и вредношћу, да се олакша приступ и да се садашње и будуће колекције сачувају од ризика.

Обићи ћемо и пружити стручну помоћ око издвајања безвредног документарног материјала, сређивања и пописивања архивске грађе и припреме за примопредају свим корисницима ван Архива – имаоцима архивске грађе и документарног материјала.

Да би смо пратили струку и били у току са новинама и трендовима, организоваћемо један архивистички скуп и окупити колеге из Србије, али и из других архива са Балкана.

МАРКЕТИНГ

Задржавамо се на досадашњем одређењу маркетинга Архива који је окренут публици. Присутност у медијима има велики утицај на углед Архива, а неопходна средства за скретање

пажње предствалају оглашавање и рад са јавношћу. Настављамо да радимо на комуникацијској стратегији, градећи све бољу и јаснију слику Историјског архива у јавности и одржавати корак са захтевима новог доба.

Присуство на друштвеним мрежама, као и до сада, користићемо за промовисање услуга и програма Архива и дигиталних колекција које су се преселиле у то окружење.

ВРЕДНОВАЊЕ

Настављамо да вршимо мерење деловања Архива (интервјуисањем публике и тражењем мишљења пре архивске поставке, број посетилаца, трајање њихове посете, коментарима у књизи утисака, присутност и реакцијама у медијима, број тражених информација у архиву, број пружених услуга ван архива, оцена тих услуга од корисника услуге...).

МИСИЈА

Историјски архив Ниш као модерна, ефикасна и отворена установа културе и у свом раду примењује високе стандарде бриге за заштиту архивске грађе, која је доступна грађанима, научној и стручној јавности, подижући свест о њеном значају за историју града Ниша, његове околине и ширег региона, данас и у будућности.

Председница Управног одбора
Историјског архива Ниш

Тијана Радивојевић
Тијана Радивојевић